

تحریم و نبود برنامه جامع توسعه در بخش گاز را کند کرده است | صنعت گاز ایران در تنگنا

در حال حاضر تولید گاز در ایران فقط ۶۶۰ میلیون مترمکعب در روز است که بنا به اعلام شرکت ملی گاز مصرف گاز خانگی به ۶۰۰ میلیون مترمکعب در روز افزایش داشته و همین موضوع گاز مصرفی صنایع و کارخانجات و حتی صادرات را تحتالشعاع قرار داده است. البته ناگفته پیداست که فروش گاز برای مصارف خانگی آنهم با سوبسیدها و یارانه‌های فراوان برای تولیدکنندگان صرفه چندان‌ی ندارد

[امیر قاسمی] دومین قطب گاز جهان این روزها نه تنها سهمی در بازار جهانی ندارد بلکه به دلیل افزایش مصرف برای تأمین نیاز داخلی خود دچار مشکل شده است. مشکلاتی که حتی اعتراض کارگزارانش را به دنبال داشته است. اعتراض شماری از کارگران عسلویه به حقوق‌های عقب‌افتاده دوباره خبرساز شد. حدود ۳۵۰ نفر از کارگران فاز ۱۴ با تجمع مقابل محل کارشان خواستار پرداخت مطالبات‌شان شدند. پیش از این کارگران فاز ۱۴ در مردادماه نسبت به دستمزد عقب‌مانده‌شان معترض شده بودند و اخباری از اعتراض کارگران فاز ۱۳ و ۹ و ۱۰ هم روی خروجی رسانه‌ها قرار گرفته بود. عقب‌ماندگی دستمزد کارگران عسلویه درشرایطی است که این منطقه قطب تولید گاز در ایران به شمار می‌آید و بزرگ‌ترین میدان گازی جهان را در اختیار دارد. برای آنکه در روزهای سرد زمستان گاز خانه‌های ایران قطع نشود، گاز بسیاری از صنایع جیره‌بندی شده و برخی کارخانه‌های سیمان ناچار شده‌اند با سوخت آلاینده مازوت کار کنند.

گرفتاری‌های دومین قطب گازی جهان ایران براساس گزارش شرکت بریتیش پترولیوم (BP) از نظر ذخایر گاز پس از روسیه مقام دوم جهان را دارد و پارس‌جنوبی بزرگ‌ترین میدان

گازی جهان در استان بوشهر قرار دارد که بیش از ۶۰ درصد گاز مصرفی کشور را تأمین می‌کند. برای پارس‌جنوبی تاکنون حدود ۷۷ میلیارد دلار سرمایه‌گذاری شده است و مدیران منطقه عسلویه می‌گویند که ۱۰ میلیارد دلار دیگر نیاز دارند تا مرحله اول توسعه این منطقه کامل شود. آثار تحریم موجب شده است که سرمایه‌گذاری خارجی در ایران تقریباً به صفر برسد و بسیاری از پروژه‌های زیرساختی و مهم کشور برای تأمین سرمایه با گرفتاری‌های ریز و درشت مواجه شوند. در حال حاضر تولید گاز در ایران فقط ۶۶۰ میلیون مترمکعب در روز است که بنا به اعلام شرکت ملی گاز مصرف گاز خانگی به ۶۰۰ میلیون مترمکعب در روز افزایش داشته و همین موضوع گاز مصرفی صنایع و کارخانجات و حتی صادرات را تحت‌الشعاع قرار داده است. البته پیداست که فروش گاز برای مصارف خانگی آن‌هم با سوبسیدها و یارانه‌های فراوان برای تولیدکنندگان صرفه‌چندانی ندارد.

ایران از بازار جهانی گاز عقب ماند

این موضوع درحالی رخ می‌دهد که کمبود سرمایه برای توسعه و استخراج از میادین گازی موجب شده است که ایران از بازار جهانی گاز عقب بماند. ایران با ۱۵ همسایه در مرزهای آبی و خاکی خود دومین کشور جهان از نظر تعداد همسایه است، دارای مزیت فوق‌العاده در تولید و صادرات گاز است. اما ایران نتوانسته است در حوزه بازاریابی برای گاز تولیدی کشور چندان موفق عمل کند و بازار منطقه را به کشورهای روسیه و قطر واگذار کرده است. بنابر گزارش‌های منتشرشده، ایران قبل از تحریم‌ها تنها چند مشتری محدود برای صادرات گاز داشت. ترکیه بزرگ‌ترین واردکننده گاز از ایران در سال‌های پیش از تحریم بود. در دهه گذشته صادرات گاز به ترکیه ۹۰ درصد از کل حجم صادرات گاز ایران را تشکیل می‌داد. قرارداد صادرات گاز ایران به ترکیه در سال ۷۴ امضا شده و از سال ۸۱ اجرا شده است. با وجود این، در مدت سال‌های ۸۱ تا ۹۶ ترکیه بخش اعظم گاز وارداتی خود را از روسیه خریداری می‌کرد و ایران نتوانسته است که حتی بخش بزرگی از بازار ترکیه را تصاحب کند. بعد از ترکیه، عراق دومین واردکننده گاز از ایران است. عراق بیشترین حجم گاز وارداتی را برای استفاده به‌عنوان خوراک برای نیروگاه‌های خود استفاده می‌کند. در کنار ترکیه و عراق، ایران مقدار محدودی گاز به ارمنستان و جمهوری آذربایجان صادر می‌کند و این چهار کشور در واقع تنها کشورهایی هستند که مقدار قابل توجهی گاز از ایران وارد می‌کنند. برای این وضع نامناسب در حوزه تولید و صادرات گاز دو دلیل عمده ضعف در حوزه مدیریتی و مشکلات تحریم را می‌توان ذکر کرد. برخی از کارشناسان

اقتصادی اعتقاد دارند ما مشکلی درحوزه تأمین مواد اولیه، خوراک و تجهیزات برای تولید گاز نداریم و بخش عمده مشکلات به مسأله تحریم و ضعف در حوزه دیپلماسی اقتصادی برمیگردد.

پاشنه آشیل دیپلماسی تجاری

رضا پدیدار، رئیس کمیسیون و انرژی اتاق بازرگانی تهران در گفت‌وگو با «شهروند» معتقد است که در حال حاضر ۱۲ شرکت مادر در حوزه گاز و ۵۰ شرکت گاز استانی در کشور وجود دارد و اکثر این شرکت‌ها مشکلی در پرداخت حقوق کارمندان و کارگران خود ندارند و تولید و فروش گاز در این شرکت‌ها به صورت منظم انجام می‌پذیرد. پدیدار معتقد است که برخی مشکلات منطقه‌ای باعث می‌شود که ایران نتواند مشتری جدیدی برای گاز تولیدی خود پیدا کند. به‌عنوان نمونه پدیدار به مشکلات خط لوله گاز صلح اشاره می‌کند.

به گفته او در سال‌های اخیر پاکستان برای گسترش خط لوله صلح با ایران همکاری نکرده است. خط لوله صلح قرار بود گاز ایران را از طریق پاکستان به هند انتقال دهد. دلیل همکاری نکردن کشور پاکستان در این پروژه را می‌توان در مشکلات مرزی این کشور با هند جست‌وجو کرد. بنابراین می‌توان گفت، در برخی موارد پیچیدگی در روابط کشورهای منطقه مانع از بازاریابی برای گاز ایران توسط مسئولان ایرانی می‌شود.

برای گاز برنامه جامعی نداریم

از سوی دیگر، گروهی دیگر از کارشناسان نداشتن برنامه جامع در حوزه اقتصاد انرژی را به‌عنوان مهم‌ترین مشکل ایران برای صادرات گاز به دیگر کشورها عنوان می‌کنند. حمیدرضا صالحی، نایب‌رئیس کمیسیون انرژی اتاق بازرگانی تهران به «شهروند» می‌گوید که سیاست‌گذاران اقتصادی در ایران هنوز برای مدیریت حوزه انرژی به‌عنوان سرمایه‌ای که متعلق به نسل فعلی و نسل‌های آتی کشور است، برنامه جامعی را تدوین نکرده‌اند.

این کارشناس حوزه انرژی معتقد است؛ در زمانی که قدرت بزرگی مانند روسیه و قدرت نوظهوری همچون قطر در همسایگی ما مشغول فعالیت هستند، ما باید در حوزه بازاریابی و دیپلماسی اقتصادی فعالیت بیشتری داشته باشیم تا بتوانیم در رقابت با این کشورها سهم بازار بیشتری را به خود اختصاص دهیم. او همچنین معتقد است؛ با توجه به فضای کسب‌وکار فعلی کشور صحبت کردن از ضعف مدیریتی معنایی ندارد. صالحی معتقد است که دولت باید از ظرفیت بخش خصوصی در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی استفاده کند. حضور بخش خصوصی باعث می‌شود که صنایع

مرتبط نفت و گاز به لحاظ مدیریتی تحرکپذیری بیشتری داشته باشد و در نهایت سودآوری این صنایع افزایش پیدا کند. در نهایت به نظر می‌رسد با توجه به اینکه ایران از نظر ذخایر گازی می‌تواند درآمد بالایی از این طریق به دست آورد و وضع فعلی شرکت‌های تولیدکننده گاز به هیچ‌وجه متناسب با توان تولیدی و صادراتی کشور نیست. برای تغییر این وضع نیاز است تا در برنامه جامعی در حوزه انرژی تدوین شود. این برنامه باید شامل استراتژی‌های تولیدی، روش‌هایی برای افزایش بهره‌وری و هدفگذاری‌های تجاری برای پیدا کردن بازارهای صادراتی باشد. در کنار این مسأله نیاز است تا وزارت نفت با همکاری وزارت امور خارجه، دیپلماسی اقتصادی پویاتری را داشته باشد تا بتواند از طریق ترکیه به بازار اروپا و از طریق پاکستان به بازار شرق آسیا دسترسی داشته باشد. در صورتی که ایران بتواند برنامه‌ریزی دقیق و ارتباط دیپلماتیک فعال را در دستور کار داشته باشد، شرکت‌های ایرانی نه تنها در پرداخت حقوق و دستمزد کارمندان و کارگران خود مشکلی نخواهند داشت، بلکه می‌توانند با گسترش تولید خود، به صادرات و درآمد ارزی بیشتری دست پیدا کنند.